

Sprida gödsel i nitratkänsliga områden

Var får jag sprida gödsel?

Stallgödsel, mineralgödsel och andra organiska gödselmedel ska spridas på åkermark och får alltså inte spridas så att de kommer utanför åkern.

Du får inte sprida gödsel:

- på ängs- eller betesmark om det kan skada natur- och kulturvärden
- på vattenmättad eller översvämmad mark
- på mark som täcks av snö
- på mark som är frusen
- närmare än 2 meter från åkerkant som gränsar till sjöar och vattendrag
- om marken lutar mer än 10 % mot vattendraget eller sjön.

Det kan finnas lokala föreskrifter som begränsar var du får sprida gödsel. Kontakta din kommun för mer information.

Vad räknas som spridningsareal?

För att åkermark ska få räknas som spridningsareal ska den vara tillgänglig för spridning. Är du av någon anledning förhindrad att sprida gödsel på delar av arealen, till exempel genom förbud inom ett vattenskyddsområde eller att marken är direkt olämplig att sprida på, kan marken inte räknas in i spridningsarealen. Åker som ligger i träda får inte heller räknas in i spridningsarealen.

Betesmark får endast räknas in i spridningsarealen om det finns betesdjur på företaget. I sådana fall får betesmarken räknas in i den omfattning som den på årsbasis kan antas bidra till djurens foderstat. Till exempel om 30 % av djurens årliga foderintag kommer från betet får högst 30 % av spridningsarealen utgöras av betesmark. Observera att det inte handlar om att sprida gödsel på betesmarken, utan kravet på spridningsareal minskas eftersom djurens gödsel inte samlas upp under betesperioden utan hamnar direkt på betesmarken.

Nitratkänsliga områden i övriga landet

En aktuell lista över vilka kommuner och församlingar som tillhör de nitratkänsliga områdena finns i Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring.

Hur mycket gödsel får jag sprida?

Fosfor

Grundregeln är att stallgödsel och andra organiska gödselmedel inte får tillföras i större mängd än vad som motsvarar 22 kg fosfor per hektar spridningsareal och år, beräknat som ett genomsnitt under en femårsperiod. Tillförseln räknas som ett genomsnitt över hela spridningsarealen på företaget. Det innebär att för enskilda skiften kan tillförseln ligga över eller under gränsen.

Tillförseln per år räknar du ut genom att ta den totala fosfortillförseln under de senaste fem åren och dela den med summan av den tillgängliga spridningsarealen för varje år. Femårsperioden är löpande och flyttas fram ett år i taget. Du kan alltså jämföra ut en större giva ett år med en mindre ett annat år inom perioden. Planera tillförseln så att medelvärdet över femårsperioden inte blir för högt.

Undantag för företag som har högst 10 djurenheter

Företag med högst 10 djurenheter i genomsnitt per år omfattas inte av grundregeln för fosfortillförsel, så länge det rör sig om gödsel från de egna djuren och att gödseln sprids inom företaget. Vill du tillföra ytterligare stallgödsel eller andra organiska gödselmedel måste du följa grundbestämmelsen. Då måste du först räkna bort den spridningsareal som krävs för de egna djuren.

Stallgödseln ska fördelas över hela spridningsarealen

Under femårsperioden ska stallgödseln någon gång ha spridits på all åker som ingår i spridningsarealen. Detta gäller även andra organiska gödselmedel. Om du har tillgång till större areal än vad bestämmelserna kräver ska du åtminstone tillföra stallgödsel och andra organiska gödselmedel på den minsta areal som behövs för att uppfylla bestämmelserna.

Beräkning av mängd fosfor i gödseln

För att bestämma hur mycket fosfor som tillförs med stallgödseln och därmed hur stor spridningsareal som behövs, kan du använda Jordbruksverkets schablonvärden för hur mycket fosfor som i genomsnitt utsöndras med gödseln från olika djurslag. Schablonvärdena ger den totala fosforutsöndringen från djuren per år. Du hittar schablonvärdena i föreskriften om miljöhänsyn i jordbruket.

För att få ett mer exakt värde på fosforutsöndringen med stallgödsel i ditt företag kan du göra en balansberäkning för fosformängderna in och ut ur djurproduktionen. I beräkningen jämför du mängden fosfor som tas in med foder och inköpta djur mot mängden fosfor som förs bort med animalieprodukter eller som binds upp i djuren vid tillväxt. Du kan läsa mer om balansberäkningar i skriften Gödsel och miljö.

Kväve

När du sprider olika gödselmedel ska du tänka på att inte sprida mer kväve än vad grödan kan utnyttja. Du ska därför anpassa gödslingen till fältets miljömässiga förutsättningar och de ekonomiska förutsättningarna för kvävegödsling till aktuell gröda. Hur du anpassar kvävegivan kan du läsa mer om i skriften Riktlinjer för gödsling och kalkning.

Du får högst sprida stallgödsel motsvarande 170 kg kväve per hektar och år. Inför höstsådd av oljevaxter får du högst tillföra 60 kg lättillgängligt kväve per hektar. För annan höstsådd får du högst tillföra 40 kg lättillgängligt kväve per hektar. Den mängd gödsel som tillförs ska anpassas till den höstsådda grödans behov på hösten.

Beräkning av mängd kväve i gödseln

För att du ska kunna tillföra kväve i rätt mängd måste du göra en uppskattning av:

- förväntad skörd och grödans behov av kväve
- nettomineralisering av markens förråd av organiskt kväve genom
 - stallgödselns långtidseffekt
 - förfruktseffekt från föregående gröda
 - eventuell kväveleverans från mulljord
- planerad kvävetillförsel via stallgödsel eller andra organiska gödselmedel

Innehåll av mängden lättillgängligt kväve i stallgödseln kan uppskattas med hjälp av Jordbruksverkets schablonvärden eller genom en gödselanalys av ammoniumkväveinnehållet i flytgödsel eller urin.

Viktiga datum

- ▶ **1 augusti–31 oktober** får du bara sprida stallgödsel och organiska gödselmedel i växande gröda eller före sådd. Den växande grödan ska vara avsedd för övervintring och får inte vara en fånggröda.
- ▶ **1 oktober–31 oktober** får du ändå sprida fasta gödselslag i både växande gröda och på obevuxen mark. Fastgödsel från fjäderfån får dock under denna period bara spridas i växande gröda. Som fasta gödselslag räknas gödsel som kan lagras till minst 1 meter utan stödvägg, som till exempel djupströbädd. På obevuxen mark ska gödseln blandas in i ett markskikt som är minst tio cm djupt inom tolv timmar.
- ▶ **1 november–28 februari** är det förbjudet att sprida gödselmedel.

Dispens

I enskilda fall kan kommunen medge undantag från bestämmelserna om spridning av gödselmedel. Dispens kan bara beviljas om något speciellt har hänt i din verksamhet som du varken kunnat förutse eller kunnat påverka. Till exempel att gödselbehållaren ger vika på grund av ett konstruktionsfel. Att ditt lagringsutrymme inte räcker till som en följd av din planering, långvarig period av regn eller en sen vår är normalt sett inte tillräckliga skäl för att få dispens.

Krav på nedbrukning

Mineralgödsel som innehåller urea ska vid spridning på obevuxen mark myllas eller brukas ned inom fyra timmar från spridningen.

Dokumentation

Om du har för mycket stallgödsel

Om det finns för mycket stallgödsel på ditt företag i förhållande till din areal, behöver du föra bort överskottet. Då ska du dokumentera datum, mängder, gödselslag, leverantör och mottagare samt mängd fosfor, alternativt antal djur som gödseln motsvarar.

Om du tar emot stallgödsel

Du som tar emot stallgödsel eller andra organiska gödselmedel, ska dokumentera detta. Du ska dokumentera datum, mängder, gödselslag, leverantör och mottagare samt mängd fosfor, alternativt antal djur som gödseln motsvarar. När du tar emot gödseln ska du följa grundbestämmelsen om 22 kg fosfor per hektar och du är också ansvarig för hur gödseln sprids.

Växtodlingsplan

Du behöver dokumentera hur du kommit fram till grödans behov av kväve. Beräkningen ska dokumenteras i en växtodlingsplan eller motsvarande. Dokumentationen bör sparas i 6 år och du ska kunna visa upp den för tillsynsmyndigheten.

Egenkontroll

Egenkontroll i ditt jordbruk omfattar hur du organiserar arbetet och genom rutiner skapar förutsättningar för att du följer de lagar som gäller för verksamheten. Spridning av gödsel samt vilka åtgärder du gör för att minska riskerna för näringsförluster till grund- och ytvatten samt luft är en viktig del av din egenkontroll.

Du kan läsa mer om egenkontroll på www.jordbruksverket.se/egenkontroll

Mer information

Gödsel och miljö som finns i webbutiken på www.jordbruksverket.se

Riktlinjer för gödsling och kalkning som finns i webbutiken på www.jordbruksverket.se

Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring

Mer information och beräkningsverktyg för lagringskapacitet, spridningsareal och grödans kvävebehov finns på www.jordbruksverket.se/vaxtnaering

Det finns fyra informationsblad om spridning av gödsel:

- Sprida gödsel i nitratkänsliga områden
- Sprida gödsel i nitratkänsliga områden i Skåne, Blekinge och Halland
- Sprida gödsel utanför nitratkänsliga områden
- Sprida gödsel utanför nitratkänsliga områden i Skåne, Blekinge och Halland